

Om at forvalte arvesølv, formidle bin Laden og værne om frihedsrettighederne.

Pierre Evald

Denne version er en udvidet version af:

Demokratiets Krav til Bibliotekerne - 60 år efter.

i: Bibliotekspressen, 2005:17.

Det er et dynamisk dokument, der er

*under fortsat redigering og udbygning.
Dokumentet er oprettet oktober 2005.*

Scenario

November 2007

Som følge af det nye direktiv om respekt i kulturpolitikken foreslår Fatih Alev til årsmødet i dansk Biblioteksforening, at de danske bibliotekarer viser, at de er sig deres ansvar bevidst som åndelige vejledere for den danske befolkning. Han roser den danske bibliotekslov, som mange lande kan lære meget af, og han priser de danske bibliotekarer for at udføre et vigtigt arbejde for at fremme folks muligheder for at dygtiggøre sig og for at kunne søge viden om spiritualitet - blot savner han en lidt større variation af emner indenfor islam, som han undskylder på bibliotekarernes vegne med, at de endnu ikke har kunnet opdatere på grund af manglende ressourcer og viden. Men dette vil han nu tilbyde de danske folkebiblioteker ved at nedsætte et udvalg, som skal indkøbe en større bogbestand, som ikke vil være skatteyderne til byrde, for så vidt som indkøbene finansieres fra en særlig pulje der er doneret af en statslig fond i Saudi-Arabien. Desuden beder Fatih Alev bibliotekarer kigge på værker, som ikke lever op til almindelig offentlig respekt, blandt andet Salman Rushdies famøse *Sataniske Vers* og andre bøger, som han opfordrer til, at man makulerer. Kulturministeriet regner med, at det ikke drejer sig om makulation af mere end omtrent 15-20 procent af bogbestanden, fordelt på skøn- og faglitteratur og understreger, at ordningen er frivillig for de enkelte biblioteker. Formand for Dansk Biblioteksforening, Jens Thorhauge, afdramatiserer situationen overfor indsigelser fra protesterende bibliotekarer og udtaler, "at bibliotekerne jo altid har makuleret eksemplarer, der af den ene eller anden grund er udtjente, både i fysisk og i - om jeg så må sige - åndelig betydning. Og der er jo desforuden ikke nogle bøger, der partout har noget særligt krav på absolut at indgå i de danske bibliotekers samlinger".

Uddrag af:

Beretningen om det forudsigelige attentat af Signe Kvanon (pseudonym). Information 1-2 april 2006.

Arvesølv

Under den tyske besættelse 1940-45 udarbejdede en gruppe af senere fremtrædende bibliotekarer en pjece med titlen 'Demokratiets Krav til Bibliotekerne'. I pjecen diskuteredes folkebibliotekerne rolle i et efterkrigstidens Danmark, når den nazistiske ideologi var trængt tilbage. Men der var også drøje hug til den følgagtighed som enkelte steder var kommet til udtryk under besættelsestiden: Selvcensur og svigten af principperne om frihed og demokrati, klarest udtrykt ved den underdanige holdning Danmarks Biblioteksforening ved dens formand H.P.Hansen havde indtaget efter biblioteksdirektør Thomas Døssings arrestation i December 1942. Døssing havde bl.a. gjort sig skyldig i en forhalning af et censurcirkulære, der forbød navngivne jødiske og kommunistiske forfattere på landets folkebiblioteker.

Frit Danmarks Bibliotekargruppe havde under besættelsen stået for distribution af det største illegale blad 'Frit Danmark' til landets bibliotekarer, og selve pjecen var udarbejdet under besættelsen, men forelå først klar til trykning efter befrielsen i maj 1945.

Den blev udsendt anonymt, men forfatterne bag skriftet var: Aase og Viggo Bredsdorff, Ole Hovman Jonassen, Karen Høyer Nielsen, Niels Kunow, Carl Thomsen og Erik Allerslev Jensen. Th. Døssing var med i Frit Danmarks første redaktionskomité, mens Erik Allerslev Jensen også var aktiv i 'Ringene' og i 1944-45 tillige formand/leder for Frit Danmarks Bibliotekargruppe for folkebibliotekerne.

Der meldes i pjecen klart ud om det ideologiske grundlag for folkebibliotekernes fremtidige virke: "Den moderne Folkebibliotekar maa være klar over, at han har sin Plads i Folkeoplysningens Tjeneste, og dette vil samtidig sige i Demokratiets Tjeneste, de to Ting kan ikke eksistere hver for sig. Han skal nok være neutral i sit Bogvalg, men i Spørgsmålet Demokrati eller ikke Demokrati, maa han ikke være neutral, her maa han have et klart Standpunkt, som skal være Hovedgrundlaget for hans Syn paa Biblioteksarbejdet."

Dette imperativ fylder nu 60 år og der kan være gode grunde til at fremhæve det i den nuværende situation, hvor folkebibliotekernes oplysningsarbejde er truet på kerneværdierne.

Tematiseringen i pjecen af den nære sammenhæng mellem folkebiblioteket og den demokratiske styreform identificerer en partiskhed i formidlingsarbejdet der lægger sig tæt op af samtidens nationale oprustning mod den ekspanderende nazisme, der med sin totalitarisme fremstod som demokratiets hovedfjende.

'Arsenals of a Democratic Culture' er den prægnante titel på Ditzion's omfattende værk fra 1947 om folkebibliotekstankens udvikling i U.S.A. i en stræben efter et oplyst folk som den eneste garant for demokratiets videre udvikling. Indledningsvis citeres Franklin D. Roosevelt for disse ord:

"Libraries are directly and immediately involved in the conflict which divides our world, and for two reasons; first, because they are essential to the functioning of a democratic society; second, because the contemporary conflict touches the integrity of scholarship, the freedom of the mind, and even the survival of culture, and libraries are the great tools of scholarship, the great repositories of culture, and the great symbols of the freedom of the mind."

Blandt folkebibliotekets fundamentsten er de kendte principper om fri og lige adgang for alle, herunder gratisprincippet, de åbne hylder til fri afbenyttelse og den ny bibliotekarprofession med dens demokratiske værdigrundlag.

Folkebiblioteksinstitutionen er historisk blevet set som et redskab til at modvirke en radikaliserings af befolkningmasserne i 1800-tallets stærke befolkningsudvikling. Arbejderklassens fremvækst også i Europa var én blandt flere grundlæggende forandringer i 1800-tallet, og bekymring over arbejdernes forhold og den begyndende politisering med krav til samfundet førte til reformer indenfor skole- og biblioteksvæsen, ikke mindst efter 1848-opstandene i Europa. Urbaniseringen medfører et radikalt opbrud i livsformer og -mønstre, og staten ser sin interesse i gennem oplysning og uddannelse at integrere massen i samfundet og forebygge en systemtruende udvikling. Den nye hjemløshed og elendighed med alkohol, prostitution og børnearbejde nævnes specifikt i mange fundatser for oprettelse af folkebiblioteker. Så integration, socialisering og legitimering er centrale roller for folkebibliotekerne fra første færd.

Med bibliotekarprofessionens opkomst ses en gradvis forskydning mod mere demokratiske institutioner hvor den samfundsmæssige tilpasning og den individuelle frigørelse går hånd i hånd. Dannelsesperspektivet med forædling af personligheden supplerer på kontinentet det amerikanske biblioteksrationale, og en humanistisk ide om det enkelte individs personlighedsudvikling og myndiggørelse sætter sig igennem.

Resultatet af disse processer er i Danmark den kendte dobbelthed: På den ene side understøtter folkebibliotekerne statsmagten ved at udbrede den folkelige oplysning der er demokratiets forudsætning. Og på den anden side understøtter folkebibliotekerne den nævnte individuelle selvrealisering.

Indvandningsbølger i U.S.A. med varieret social og religiøs baggrund placerede her de nyoprettede folkebibliotekerne i en samfundsunderstøttende rolle som formidlere af den nationale kulturarv for at skabe en homogen national kultur ud af heterogene etniske befolkningsgrupper i den amerikanske 'melting pot'.

Denne integrationsrolle har i de seneste årtier været aktualiseret også i Danmark.

Folkebibliotekerne har med betragtelig succes medvirket til integration og socialisering af nye etniske grupper i det danske samfund. Denne indsats har fundet sted i en frugtbar vekselvirkning mellem initiativer fra Biblioteksstyrelsen og projekter drevet frem af lokale ildsjæle på bibliotekerne. Det må nok forudses at arbejdet hermed ikke vil blive mindre påkrævet i de kommende år.

Også oplysning om verdens sande tilstand på miljøområdet har været højt prioriteret som relevant samfundsinformation på folkebibliotekerne. En styrket opmærksomhed har gjort sig gældende i Danmark, ikke mindst efter oprettelsen af Miljøministeriet i 1972. Også dette arbejde vil fortsat være i focus i takt med at kampen om de tilbageværende ressourcer tager til, og der breder sig en erkendelse af at det globale pres på ressourcerne ikke tillader en fortsat fordeling som den nuværende.

Vi er nu ikke besat af en fremmed magt som det var tilfældet i 1945, men har derimod foretaget et rolleskift til besættelsesmagt i Irak efter at regeringen i 2003 opportunistisk har valgt at deltage i en krig, der af en eftertid nok mest vil blive husket for sit mudrede [læs:olierede] rationale og den efterfølgende kollektive fortrængning. Jeg er ikke helt bekendt med hvor vide rammer der aktuelt er for en drøftelse af disse forhold, men det må være vedkommende at få diskuteret folkebibliotekernes værdigrundlag og deres mulighed for at oplyse sagligt om Osama bin Ladens ideologi og samfundsanalyse. Og om vore demokratibærende institutioners rolle i en tid, hvor grundlæggende frihedsrettigheder er under hastig udvanding.

Geopolitik

Med den stigende globalisering - her forstået som eksport af dyaden demokrati og markedsøkonomi - defineres folkebibliotekernes rolle ikke bare af de nationale forhold, men af en geopolitisk og europæisk udvikling, der i stigende grad vil påvirke den nationale dagsorden.

Og der er tegn på kraftige ryk i den globale magtbalance i den såkaldt unipolære verden vi lever i. Felipe Fernández-Armesto har i 'Årtusindet' argumenteret for det synspunkt, at den vesterlandske kultur har passeret sit zenit og at det vil være den islamiske og kinesiske kultur, der er ekspanderende i det 21. århundrede. I tråd hermed har den norske fredsforsker Johan Galtung angivet en ca. 20-årig tidshorizont før nedsmeltningen af det amerikanske imperium, en vurdering som ikke modsiges af de observationer jeg gør mig. Den indiske forfatter Arundhati Roy skriver samstemmende, at den amerikanske krig mod terror vil fremkalde endnu mere vrede og terror rundt om i verden og formodentlig vil ende med at underminere den amerikanske livsform totalt.

Den livsform, som vi alle har hørt og set den amerikanske forsvarsminister Donald Rumsfeld forsvare dagen efter 9.11.2001, hvor han besværgende påstår at det symboladede og spektakulære angreb på U.S.A. vil blive slået tilbage og at 'vi ikke agter at ændre vores livsform'. Hvilket jo er ganske store ord i betragtning af at deres sandhedsværdi vil implicere et hastigt ophør af jordens naturressourcer og en læggen planeten øde i en konfliktbetonet konkurrence med Kinas glubrende behov for råstoffer til opretholdelse af deres store vækstrate.

Vandana Shiva, indisk fysiker og miljøaktivist, er af en opfattelse, der underbygger denne vurdering.

"Da præsident George Bush og premierminister Tony Blair annoncerede deres krig mod terrorisme som et forsvar for den amerikanske og europæiske 'way of life', erklærede de samtidig krig mod kloden - dens olie, dens vand, dens biodiversitet. En livsform, hvor 20% af klodens beboere bruger 80% af planetens ressourcer, vil fratage 80% af dens beboere deres retfærdige del af ressourcerne og i sidste ende ødelægge planeten."

Ikke særligt originalt, ej heller nyt. Men hørt igen og igen indtil vi forlængst har vænnet os til at overhøre det.

Denne forbindelse mellem viden og evnen til at ignorere viden, er hvad den tyske filosof Peter Sloterdijk kalder den kyniske fornuft. At være demonstrativt uanfægtet af virkeligheden. At nægte at se virkeligheden i øjnene - hvor grum den end måtte være - bringer os i hvert fald ikke nærmere en løsning af de omfattende problemer verden står midt i lige nu.

Til valget af netop datoen **11.9.** kan oplyses, at den britiske regering 11.9.1922 udråbte et mandatområde i Palæstina til hjemland for jøderne, således, at "en stærkere race, en højere form for race" kunne tage arabernes plads. Med Winston Churchills ordvalg fra 1937.

Affødt af den politiske situation i forbindelse med invasionen af Irak valgte den engelske udenrigsminister Robin Cook som bekendt at forlade sin stilling pga. Irakkrigens mange løgne og halve sandheder, "En skamlet på min karriere" har USA's tidligere udenrigsminister Colin Powell kaldt sin tale i FN's Sikkerhedsråd 5.2.2003, hvori han fremlagde de 'fældende beviser' mod Irak. Baseret på CIA's "uigendrivelige beviser" på at Saddam Hussein besad masseødelæggelsesvåben som var "en åbenbar og overhængende trussel mod Amerika og resten af den civiliserede verden."

Efter invasionen i Mellemøsten dækker betegnelsen demokrati over stort alt hvad Vesten beslutter. Alt lader sig tilsyneladende legitimere ved påkaldelse af det højere mål, som indførelsen af demokratiet udgør. "Hvornår kolliderer realiteter og myte, sandhed og løgn?" Som Robert Fisk vedholdende spørger om i The Independent.

Kan man lovgive eller straffe sig til den rigtige terminologi og den rette sprogbrug i nutidens konflikter? Det er ikke blot i England at politikerne foretager symbolhandlinger, når de virkelig vil gøre noget på områder, hvor de er fuldt bevidste om at de intet kan gøre.

Beslutningen om at invadere Irak er ideologisk baseret, og hviler ikke på en analytisk tilgang. Der ses ingen historiske eller kausale forklaringer i Bushs og Blairs taler, ingen rationel forklaring af deres motiver, men en dæmonisering og barbarisering af 'det Onde' hvor dæmoniseringen af modstanderen også medvirker til en afskæring af muligheden for fortsat dialog. Planen om invasion af Irak var udarbejdet af Bushs neokonservative længe før han selv kom til magten, men hans apokalyptiske syn på verden som en art kosmisk slagmark mellem godt og ondt har gennemfarvet hans tilgang til 'krigen mod terror.' Korstogsbetegnelsen, som var indeholdt i hans første tv-optræden efter 9/11, blev straks modificeret. Hvilket nok var nødvendigt i betragtning af den følelse af vrede og mindreværd der stadig ligger dybt i den muslimske verden, oparbejdet over tid siden folkemodet på 70.000 indbyggere under et tre dages holocaust ved korsfarernes ødelæggelse af Jerusalem i 1099 og betragteligt revitaliseret under imperialismen og nutidens mediebarne konfrontation med den vestlige kultureksport.

Francis Fukuyama har været inspirationskilde for de amerikanske neokonservatives fremskridtstro. Her har opfattelsen af at de vestlige værdier har sejret endegyldigt legitimeret en global udbredelse med magtmidler af demokrati, markedsøkonomi og andre vestlige kerneværdier. Det liberale vestlige demokrati udlægges som endemålet for menneskehedens ideologiske evolution, og dets udbredelse ses som vejen til global fred og velstand. Huntingtons teser om civilisationers dynamiske udviklingsmønstre med et iboende forfaldsperspektiv varsler derimod stærke forestående kultursammenstød. Denne position ligger på linie med Fernández-Armestros, og opfattelsen deles af mere traditionelt konservative grupper i U.S.A. Det har således været muligt fra begge disse konservative grupperinger ud fra deres respektive ideologiske udgangspunkt at hente rygdækning for en kombineret vestlig kultureksport og råstofjagt med militære midler.

Det er denne "Coalition of the Willing" som Danmarks regering - med stemmerne 61 for og 50 imod i Folketinget - valgte at tiltræde uden et FN-mandat, uden om internationalt indgåede aftaler og i despekt for Grundlovens §19. stk.2 der udstikker vilkårene for et forsvar i de situationer, hvor der ikke er tale om et angreb på riget. I Karnov's lovsamling oplyser note 46 til den nævnte paragraf at:

"2003-03-21 vedtog Folketinget samtykke til, at danske militære styrker stilles til rådighed for multinational indsats i Iraq, FT 2002-03 C 281.

Efter at Danmark gennem internationale aftaler har afstået fra krig som middel for sin udenrigspolitik, kan anvendelse af militære magtmidler mod andre stater kun forekomme som forsvar mod angreb eller som deltagelse i sanktioner i overensstemmelse med FN-pagten. Da forsvar mod angreb efter sagens natur ikke kan afvente folketingets samtykke, er det bestemt, at kongen (regeringen) i så fald på egen hånd kan træffe bestemmelse om anvendelse af militære magtmidler, men kun til imødegåelse af konkrete angreb. Det må tilkomme Folketinget at tage stilling til en eventuel udvidelse af krigshandlingerne."

Der er efterfølgende indhentet mandat fra såvel FN som fra den irakiske regering til troppernes fortsatte ophold i Irak, men det er næppe uden perspektiver at rejse spørgsmålet hvad Danmark bestiller i Irak, hvis det udvikler sig til en borgerkrig. Hvilket er en ikke helt usandsynlig udvikling i betragtning af at al-Zarqawi på det seneste har erklæret en udvidelse af begrebet 'de vantro' og modstandere af kalifatets oprettelse til nu også at omfatte shiamuslimerne i Irak. Aktuelt har Irak udviklet sig til al-Qaeda's internationale rekrutteringscenter nr. ét, en situation der står i skærende modsætning til Saddamtiden hvor netværket var totalt afskåret fra at operere i landet.

At formidle bin Laden

Kvalitet, alsidighed og aktualitet... ikke de i materialet indeholdte religiøse, moralske eller politiske synspunkter skal være afgørende for materialevalget.

Helt bestemt velkendt stof for bibliotekarer. Som praktiseres dagligt på landsplan i folkebibliotekernes materialevalgsproces.

Det spørgsmål jeg rejser, er om disse velrenommerede og indarbejdede materialevalgskriterier fortsat lader sig praktisere uanfægtet af dagens politiske og militære realiteter og af den vedtagne antiterrorlov fra 2002.

Er der materiale der opprioriteres eller udelukkes i den aktuelle situation?

Kan vi i bibliotekernes oplysningstradition fremlægge disse tekster om vor hovedfjendes forståelse eller skal vi lade os nøje med de sort-hvide og dæmoniserende fjendebilleder som markedsføres af de magtfulde interessenter?

Er det i det hele taget muligt for bibliotekerne at formidle bin Ladens samfundsanalyse og ideologi uden at komme i konflikt med antiterrorloven fra 2002?

Har vi overhovedet materialerne? Fra og om en mand der bevidst har brugt audio og video og ikke tekst til at nå sine målgrupper med deres ringe udviklede læsefærdighed.

"Unless we attempt to understand the jihadis, read their statements and honestly analyse what has led these men to blow themselves up, we can never defeat them or even begin to drain the swamp of the grievances in which they continue to flourish."
William Dalrymple i The Guardian 2005. (Forfatter til White Mughals. 2003).

Osamas første offentlige erklæring er fra 1996: "A declaration of war against the Americans." Han erklærer heri sin fremtidige kamp mod den amerikanske udenrigspolitik, og varsler at han vil udløse et civilisationssammenstød mellem Islam og Vestens zionistiske korsfarere, radikaliserer den muslimske verden og vælte de pro-vestlige regeringer i Mellemøsten.

Referencer til Osama bin Ladens udmeldinger er at finde i 'Imperial Hubris'. Bogen rummer bl.a. en analyse af Osama Bin Ladens udtalelser og fatwaer, som aldrig i deres helhed er blevet offentliggjort. Offentligheden i vesten har **ikke** kunnet sætte hans tanker og handlinger ind i deres historiske og kulturelle kontekst. Hans argumentation er ud fra en islamisk optik både sammenhængende og konsistent, og hans strategi med dens dobbelte fokus på U.S.A. og de Mellemøstlige feudale regimer er rationel ud fra en militær logik.

Kan vi mon fremover forvente en proaktivitet blandt bibliotekarer i Danmark, så materialeselektionen tilpasses de herskende politiske interesser og der bevidst undlades indkøb af titler som efterfølgende kan stille lånerne i et uheldigt lys hos PET og andre myndigheder? Skal dette så betegnes som selvcensur eller som hensigtsmæssig og forebyggende beskyttelse af lånerne mod eventuelle konsekvenser af deres valg af oplysende materiale om islamisme?

Danmark er med i en krig som vi kollektivt fortrænger, og bibliotekerne har her valget mellem at spejle denne fortrængning og defeatisme eller at fungere som et vindue til realiteternes verden og oplyse om de kræfter der brydes i den.

Den rolle bibliotekerne her vælger at indtage, vil efter min opfattelse være bestemmende for deres fremtidige legitimering af deres virksomhed.

Men at vælge fastholdelsen af alsidigheden og upartiskheden i formidlingsarbejdet er næppe omkostningsfrit. Vi har netop oplevet en borgmesterreaktion på Frank Grevils deltagelse i et biblioteksarrangement om ytringsfrihed på Frederiksberg. Den efterretningsofficer, der lækkede de uholdbare vurderinger, der lå til grund for invasionen af Irak. En borgmesterreaktion der langt fra er uforståelig, sagens alvor taget i betragtning.

American Library Association (ALA) har i U.S.A. set sig nødsaget til at udsende retningslinier til bibliotekerne om hvordan de kan forholde sig ved besøg af FBI, der med 'The Patriot Act' i ryggen skal sikre sig at alt går lovformeligt til i bibliotekernes formidlingsarbejde. Disse indgreb i bibliotekernes oplysningsarbejde diskuteres som forventeligt med stor ildhu blandt bibliotekarer i

U.S.A. (Foerstel, 2004).

ALA har også som forventelig opponeret kraftigt og offentligt mod 'The Patriot Act', og har senest vedtaget en 'Freedom of Information Act' der sigter mod at kunne dokumentere FBI's mulige og langtfra usandsynlige overvågning af foreningens aktiviteter.

Disse spørgsmål diskuteres ikke nævneværdigt blandt bibliotekarer i Danmark. At analysere baggrunden herfor ligger udenfor denne artikels rammer. Men tilløb til en forklaring kunne være fokuseringen på en forfining af vore hjælpeværktøjer og instrumenter på et middelniveau: Informationsteknologiens overvejning af enhver formålsdiskussion, de strukturelle tilpasningers krav på opmærksomhed og en højst ureflekteret overtagelse af amerikanske managementteknikker som ledelsesværktøjer. Managementteknikker, der er udgået fra de økonomiske fakulteter på førende universiteter på U.S.A.s østkyst og som værdimæssigt er helt i overensstemmelse med den markedsliberalisme og det forsvar for en fortsat vestlig økonomisk dominans, der er på spil i den aktuelle globale konfrontation og værdikamp. Disse managementteorier baserer sig på værdier der kendetegner et amerikansk arbejdsmarked og er i smuk symbiose med værdierne bag den aktuelle globale kamp om ressourcer.

Der kan ikke opfordres nok til at vi i stedet henter vor inspiration til arbejdslivets organisering i skandinaviske og europæiske organisationsforståelser, som i deres menneskesyn og kulturtradition ligger nærmere folkebibliotekernes aktuelle idegrundlag. Så kald det kamp om værdier, kald det kulturkamp, kald det hvad vi vil. De valg der i disse år træffes i organisationsjunglens stisystemer vil sætte sig varige spor i personalets selvforståelse og i bibliotekernes fremtidige formidlingsarbejde. Et arbejde der fremover vil finde sted i skyggen af den danske anti-terrorepakkes udgave af The Patriot Act med indskrænkning og neddrøsling af historisk hævdevundne frihedsrettigheder.

Afslutningsvis kan jeg vove den påstand, at disse managementformer og NY LØN's mainstreaming af holdninger og tendentielle dæmpning af motivationslysten næppe har virket befordrende for en aktiv, bred debat om folkebibliotekernes rolle i en kompleks politisk situation.

Hvis ikke det er en ledelsesopgave at forholde sig hertil og konstruktivt tilse at folkebibliotekernes idégrundlag tages alvorligt, så lytter jeg gerne til hvilke opgaver der aktuelt presser sig på med en højere prioritering. Udover strukturreformen, naturligvis.

Ytringsfriheden

Osama bin Laden har de seneste fire år vundet betænkeligt mange sejre på demokratiets hjemmefronter. Retssikkerheden er her skredet gevaldigt siden 11.9.2001, og det er sket løbende og uden synderlig debat, fordi det sker i terrorbekæmpelsens navn.

Amnesty International offentliggjorde 2005 en kritisk rapport om terror-lovgivningen: Manglerne på retssikkerheden og menneskerettighederne i anti-terrorlovene er nu så graverende, at manglen på tillid truer hele EU's retssamarbejde. Hastværket og manglen på politisk diskussion skaber forvirring omkring målene.

Kan man lovgive for at straffe folk, der udtrykker sympati for den samfundsanalyse der ligger bag terroren?

Ja, det kan man. Man må eksempelvis ikke offentligt billige de forhold, som bliver beskrevet i terrorloven fra 2002. Se venligst under § 114. Jeg kender ikke de finere nuancer der afgør hvornår oplysning og analyse i værste fald kan blive udlagt som billigelse eller ligefrem tilskyndelse.

Antiterrorlovene står i skærende kontrast til de borgerrettigheder som vi har brugt generationer på at udvikle og forsvare. Mens Vesten forsøger at indføre demokrati fra oven i fjerne lande, sker der ting i vore samfund på det retspolitiske område som de færreste har et overblik over. Hvad der sker med vore demokratier debatteres kun lidt, og kritikken afvises per automatik som politisk ukorrekt og upatriotisk.

Skulle terroren slå til i Danmark vil man gennemføre de rituelle besværgelser af at terroren ikke må have held til at terrorisere vores livsstil og demokratiske tradition. Dernæst vil man dementere det man netop har sagt, ved at gennemføre nye tiltag, som netop giver terroren ret. Frygten vil øge efterretningstjenestens magt og undergrave demokrati og menneskerettigheder, hvor politikerne i deres handlinger kommer til at fremstå som villige redskaber for terrorismens videre udbredelse.

De galvaniserede trådgitre på Skagen Havn får mig lejlighedsvis på mine ture langs havnen til at fundere lidt over proportionerne i terrørsikringen af de Europæiske havne fra sommeren 2004. Når amerikanske turister skibes i land fra de store krydstogtlinere på reden, opsættes der et par galvaniserede gitre for at beskytte turisterne de 5 meter over kajen og ind i auktionshallen, som de forlader i modsat side, nu uden gitre. Med min viden om den professionalisme som terrornetværket udviser i planlægning og gennemførelse af deres aktioner, virker de nævnte gitre ikke just tryghedsskabende. Tværtimod eksponerer de en frygtreaktion, som om noget illustrerer hulheden i forsikringerne om at verden er blevet et sikrere sted at være i kraft af terrorbekæmpelsen.

Er udhulningen af retssikkerhed og menneskerettigheder i anti-terrorlovene nu så graverende, at vi blindt og uden betænkeligheder følger U.S.A. i demokratisk selvdestruktion?

Antiterrorlovgivning og bibliotek

Terrorisme defineres som en handling der destabiliserer et samfunds struktur. Med tanke på udgangspunktet i 'Demokratiets Krav til Bibliotekerne' vil pjecens forfattere fra 'Frit Danmark's Bibliotekargruppe' udfra den herskende magtstruktur under besættelsen falde ind under denne definition. Det er sin sag at skille fårene fra flokken i de lister over terrororganisationer, der er udarbejdet. Mange politiske interesser synes involveret i beslutningen om hvem der medtages og hvem der udelades på disse lister.

At en lovlig miljøorganisation som Greenpeace skulle blive det første offer for den danske antiterrorlov for at hænge et banner op på Axelborg i København, var de færreste MF'ere i salen nok klar over da de stemte om loven i juni 2002.

Med offentliggørelsen af embedsmandsrapporten "Det danske samfunds indsats og beredskab mod terror" (Statsministeriet 4.11.2005) hvori omtales PET's indhentning og behandling af personoplysninger fra andre myndigheder (kapitel 3, afsnit 2.2.2, forslagspunkterne 9-13) er faren for en fremtidig overvågning af bibliotekernes udlånsvirksomhed rykket betænkeligt nærmere.

PET kan fremover få en retsikker adgang til at afkræve personoplysninger i andre offentlige myndigheders registre, og herunder formentlig også til udlånsregistreringen af hvad man låner på biblioteket.

Allerede ud fra 2002 anti-terror pakkens pgf.2, punkt 4 om dataaflæsning har der været adgang for PET til indhentning af ikke offentligt tilgængelige oplysninger i et informationssystem.

Hvad denne indhentning af personoplysninger kan misbruges til, er noget bibliotekarere i Japan har en historisk erfaring med. Under 1930ernes militærregime var det en udbredt praksis med store menneskelige omkostninger, og jeg kender i dag intet biblioteksvæsen globalt der højere end i Japan respekterer lånernes anonymitet i deres biblioteksbenyttelse.

Per Nyeng skriver følgende om det aktuelle udkast (13353/04) til EU's Ministerråds rammeafgørelse om styrket indsats overfor højteknologisk kriminalitet og terrorisme der lægger sig tæt op ad USA's Patriot Act:

"Allerværst er dog at en rammeafgørelse af denne beskaffenhed er i himmelråbende modstrid med de borgerlige rettigheder, som Danmark og det øvrige EU i talrige sammenhænge bekender sig til. Blandt andet som de kommer til udtryk i artikel 8 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention om retten til privatliv. De foreslåede forholdsregler kolliderer endvidere med den danske persondatalovgivning, og hvad der i andre EU-lande svarer til den.

Specielt for bibliotekerne vil en praksis, som den der lægges op til, indebære et brud med den privatlivsbeskyttelse der nævnes i den internationale biblioteksforening, IFLAs Internet Manifesto og i IFLAs Glasgow Declaration - begge fra 2002. "Biblioteker og informationstjenester skal beskytte den individuelle brugers ret til anonymitet og fortrolighed, hvad enten det drejer sig om den information der søges eller modtages, eller de ressourcer der benyttes, lånes, fremskaffes eller overføres", hedder det eksempelvis i deklamationen."

Er der andet at tilføje, end at bibliotekerne fortsat må sikre sig at de virker på oplysningens, ytringsfrihedens og fornuftens grund, og at de med ildhu forsvarer de frihedsrettigheder som de har fået i vuggegave at forvalte.

Afsluttende

Georg Orwell har i sine tre værker - Dage i Burma, Animal Farm og 1984 - behandlet temaet om individet under pres fra totalitære kræfter. I dagens Burma ses hans visionære syn bekræftet i uhyggelig grad. Og det i et sådant omfang at han i Burma lejlighedsvis omtales som: The Prophet.

Og:

Det britiske Overhus forkastede i december 2004 yderligere stramninger i antiterrorlovgivningen med den begrundelse, at "den virkelige trussel mod nationens liv kommer ikke fra terroriske angreb, men fra love som denne".

Begge disse forhold finder jeg det værd at hefte sig ved i en tid, hvor stramninger i terrorbekæmpelsens navn modvirker deres erklærede hensigt. Fundamentale demokratiske ideer bliver udhulet til fordel for metoder, der ellers kun har været kendt fra totalitære systemer. Terror skabet frygt, hvilket afføder panikhandlinger som legitimerer en yderligere forringelse af retssikkerheden. En pessimistisk fremskrivning af denne glidebanetur får McCarthy-perioden i 1950ernes U.S.A. til at fremstå som et teselskab.

Den offentlige debat herom er stort set fraværende i medierne, men dog i udvikling.

Vil svarene på de ovenfor rejste spørgsmål om bibliotekernes rolle og opgaver være andre efter et evt. terrorangreb på Danmark?

There is nothing to fear, but fear itself.

Referencer:

Demokratiets Krav til Bibliotekerne / Udgivet af 'Frit Danmark's Bibliotekargruppe. 1945. 23 sider.

Arsenals of a Democratic Culture / Sidney Ditzion. ALA, Chicago, 1947.

Demokratiets Krav til Bibliotekerne - 60 år efter den tyske besættelse / Pierre Evald. i: Bibliotekspressen, 2005:17, side 26.

Årtusindet: De seneste tusind års historie / Felipe Fernández-Armesto. 1997.

Plan of Attack / Bob Woodward. 2004

Menigmands guide til imperiet: essays / Arundhati Roy. 2005.

The Great War for Civilisation: The Conquest of the Middle East / Robert Fisk. 2005.

Historiens afslutning og det sidste menneske / Francis Fukuyama. 1993.

Sands of Empire: Missionary Zeal, American Foreign Policy, and the Hazards of Global Ambition / Robert Merry. 2005.

The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order / Samuel P. Huntington. 1996.

Refuge of a Scoundrel: The Patriot Act in Libraries / Herbert N. Foerstel. 2004.
[Patriotism is the last refuge of a scoundrel. Samuel Johnson. 1775]

Is the FBI Spying on ALA? / Norman Oder. i: Library Journal, October 1, 2005. Side 20.

Imperial Hubris: Why the West is Losing the War on Terror / Anonymous. Washington, 2004. [Forfatter Michael Scheuer der ledede en CIA-antiterror enhed i 90erne der jagede al Quaeda. Er specialist i Syd-Asien].

War Without End: The Rise of Islamist Terrorism and the Global Response / Dilip Hiro. 2002.

Et personligt syn på biblioteksudvikling / Pierre Evald. i: BiblioteksskoleNyt, 2003:5. Side 10.

Syvmileskridt i retning af overvågningssamfundet / Per Nyeng. i: DBCavisen, 2005:1.

Det danske samfunds indsats og beredskab mod terror. Afgivet af en arbejdsgruppe nedsat af regeringen. Statsministeriet 4.11.2005.

<http://www.stm.dk/publikationer/terror/index.htm>

Secret Histories: Finding George Orwell in a Burmese Teashop / Emma Larkin. 2004.

Andre kilder: Far Eastern Economic Review, The Independent, Information.

Revideret by mni@db.dk,

Nov. 2005

Jan. 2006

19.5.2006

23.5.2006